

T. G. MASARYK A VÝCHODNÉ SLOVENSKO¹

Peter KOVAL

Prezident Tomáš Garrigue Masaryk bol najpopulárnejšou verejnou politickou osobou prvej Československej republiky. Aj medzi obyvateľstvom východného Slovenska bol mimoriadne obľúbený, čo dokazuje hneď niekoľko historických faktov.

Je pochopiteľné, že politikovi v takejto významnej štátnickej funkcii regionálna tlač venovala dostatočný priestor. Periodiká na východnom Slovensku pozorne sledovali politické kroky prvého prezidenta a pomerne často informovali o aktivitách súvisiacich s výkonom jeho úradu. Masarykova politická činnosť patrila medzi dominantné spravodajské novinky a dostávala priestor poväčšine na titulných stranách. Navyše každý rok v marci, v čase jeho narodenín, jednotlivé noviny bilancovali jeho profesionálny život a prinášali momenty aj z prezidentovho súkromia. Viacerí redaktori a dopisovatelia rozoberali jeho profesionálnu kariéru, predstavovali čitateľom T. G. Masaryka ako vedca, profesora či filozofa. V neposlednom rade riešili aj štátnikov vzťah k Slovensku a Slovákom.

Mesto Prešov, ako centrum šarišského regiónu, dokazovalo svoje sympatie k prezidentovi pravidelne. V čase jeho narodenín, a zvlášť tých okrúhlych, v meste pripravili veľkolepé oslavy. V kostoloch sa konali slávnostné bohoslužby, školy usporadúvali slávnostné akadémie a vojaci zorganizovali slávnostnú prehliadku. V roku 1930, keď sa prezident Masaryk dožil 80 rokov svojho života, sa predstavitelia mesta rozhodli presadiť myšlienku postavenia sochy v nadživotnej veľkosti situovanej do centra mesta. Pre realizáciu tejto myšlienky bola zriadená špeciálna komisia, ktorá rozhodla o presnom mieste prezidentovho pamätníka. Socha bola umiestnená v južnej časti parku v strede mesta a stala sa jednou z dominant Prešova, ktorú v súčasnosti pripomínajú len dobové fotografie z 30. rokov 20. storočia.

Veľkou atrakciou pre obyvateľstvo východného Slovenska bola aj osobná návšteva T. G. Masaryka v roku 1921. Išlo o prvé priame stretnutie prezidenta s týmto regiónom od jeho návratu do vlasti a prevzatia najvyššej štátnickej funkcie. Cez Bratislavu, Žilinu a Martin sa delegácia dostala 21. septembra do Košíc. Denník Slovenský východ informoval svojich čitateľov o pripravách na veľkolepé privítanie a prinášal podrobný program návštevy. V deň príchodu Masaryka do Košíc boli noviny zaplnené oslavnými ódami pripomínajúcimi zásluhy T. G. Masaryka na vzniku prvej ČSR.

Samotní obyvatelia mesta prejavovali úctu a radosť z príchodu takéhoto hosťa zapojením sa do príprav prijatia. Budovy mesta boli vyzdobené čerstvým ihličím, vlajočkami a kvetinami. Na trase, kadiaľ mal prechádzať prezident, boli postavené slávobrány. Samozrejmosťou boli štátne zástavy a rôzne dekorácie z nacionálnych farieb. Udalosť okomentovala denná tlač ako najväčšie slávnosti na východnom Slovensku od 28. októbra 1918. Príchodu prezidenta Masaryka do Košíc sa podľa

---

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-15-0036 *Východné Slovensko v 19. a 20. storočí vo vzťahu centra a periférie*.

jedného článku denníka Slovenský východ prispôsobila aj príroda: „*Vtáci spievali svoje piesne radosti, listie šumelo sladké melódie, ba aj vlnky Hornádu sa zastavili, aby uctili Veľkého Prezidenta.*“

Vlak s prezidentom Masarykom dorazil na košickú železničnú stanicu 21. septembra 1921 o 16.45 hod. Po vystúpení z vozňa zahrála vojenská kapela národné hymny a vzácných hostí (spolu s T. G. Masarykom pricestovali napr. aj jeho dcéra Alice či manželka ministra Beneša Hana) privítal abauj-turňanský župan Dr. Ján Ruman. Ten v príhovore vzdal hold osobe prezidenta republiky a poďakoval mu v mene obyvateľov mesta Košice a celého východného Slovenska za zásluhnú prácu pri boji o vznik ČSR. Sľuboval aj za celý administratívny aparát tohto regiónu, že všetko svoje úsilie bude smerovať za slobodný a samostatný rozvoj nového štátu. Práve tieto časti krajiny boli na začiatku 20. storočia značne národne odcudzené, a preto bolo potrebné vynaložiť v prvých rokoch existencie republiky nemalé sily v tejto veci. Starosta mesta Košice Dr. Vladimír Mutňanský pozdravil prezidenta v mestskom parku a uisťoval ho tvrdením, že Košice ostanú strediskom východného Slovenska a dôstojnou bránou ČSR smerom k východným štátom a národom. Vo svojom pozdrave sa odvolával aj na historické obdobie, keď sa Košice v 15. storočí na istý čas stali sídlom Jána Jiskru z Brandýsa. Prezident Masaryk reagoval rovnako úprimnými slovami a vyslovil značnú vďaku za to, že obyvateľstvo východného Slovenska sa priklonilo k novému štátu. Bol si vedomý faktu, že tento región bol periférnou časťou novej republiky, že centrá národného života boli od neho vzdialené. O to viac si vážil rozhodnosť východu krajiny v hektickom období po skončení prvej svetovej vojny. Úlohu Košíc videl hlavne v jeho postavení ako centra východného Slovenska, ktoré by malo dávať impulzy zaostalejším okolitým regiónom vo forme kultúrneho a národného povzbudzovania. Košice mali byť dôležitým článkom v prepájaní východu a západu ČSR.

Prezidentský sprievod po celej ceste mestom sledovali organizované davy. Na vzácnu návštevu boli zvedavé tisícky obyvateľov rôznych sociálnych zložiek. Drobné hudobné akcie pripravili viaceré kultúrne spolky z mesta a miestna vojenská posádka. Sprievod tiahnuci sa centrom mesta sa skladal zo 16 áut, pred ktorými pochodovala čestná stráž šiestich vojakov so šiestimi príslušníkmi Sokola na koňoch. Popri aute prezidenta tvorili pohyblivý špalier legionári, členovia Robotníckej telovýchovnej jednoty a sokolskej organizácie. Na záverečný raut v župnom dome bolo pozvaných 300 najvýznamnejších hostí. Prezident Masaryk sa v jeho priebehu informoval o stave mesta a východoslovenského regiónu. Viaceré osobnosti Košíc a okolia boli mimoriadne hrdé a spokojné, akým spôsobom k nim prezident pristupoval. Na druhý deň prezidentova cesta pokračovala návštevou Podkarpatskej Rusi, kde privítanie delegácie prebehlo v podobnom duchu.

T. G. Masaryk predstavoval v československej spoločnosti medzivojnového obdobia mimoriadnu autoritu. Jeho popularita bol markantná aj medzi obyvateľmi východného Slovenska. Prezident Masaryk pre nich znamenal ideál človeka, politika, štátnika, učiteľa, vedca či filozofa. Nebolo preto nič zvláštne, že ho často titulovali rôznymi osloveniami ako napr. Tatíček, Otec osloboditeľ, Duchovný vodca, Národný hrdina, Tvorca dejín či Apoštol pravdy.

Použitá literatúra:

Slovenský východ 1923

DŽUJKO, Ján. Tomáš Garrigue Masaryk na stránkach východoslovenskej stránickej tlače v medzivojnovom období. In *T. G. Masaryk a Slované*. Praha : Historický ústav AV ČR, 2013, s. 205 – 219. ISBN 978-80-7286-221-4

KOVAL, Peter. Obraz Tomáša Garrigue Masaryka v ľudáckej medzivojnovnej tlači. In *T. G. Masaryk a Slované*. Praha : Historický ústav AV ČR, 2013, s. 189 – 204. ISBN 978-80-7286-221-4

OPAT, Jaroslav. *Tomáš Garrigue Masaryk a Slovensko : soubor statí*. Praha : Masarykova spoločnosť a Ústav T. G. Masaryka, 1992.

ŠVORC, Peter. *Ako Prešovčania oslavovali narodeniny prezidenta T. G. Masaryka*. Dostupné online: <http://historickaspolocnost.webnode.sk/news/ako-presovciana-oslavovali-narodeniny-prezidenta-t-g-masaryka-peter-svorc/> [cit. 1-5-2017]